

Egy asszony monológja

Kupcsulik Ágnes kötetéről

Első kötetes szerző munkásságába nyerhetünk betekintést az 1965-ben született Kupcsulik Ágnes versgyűjteményén keresztül, melynek címe *Egy asszony monológja*. A kötet a *Palócföld Könyvek* sorozatban jelent meg 2007-ben, borítóját L. Presits Lujza *Fátyolos hölgy* című grafikája díszíti.

A gyűjtemény kis terjedelmű, ötven lírai alkotást foglal magába, s a terjedelem csökkentésében nem a nyomdai költségek minimalizálása játszott szerepet, mint a kiadás minőségének tekintetében, hanem Kupcsulik Ágnes öncenzúrázó tevékenysége húzta meg a határvonalat.

Egy asszony monológja. A szerző összegez, tájékoztat, reflektál, elmondja gondolatait, szándékait közönsége számára, monologizál, nem kívánja kívülről szemlélni önmagát. Az események határozzák meg a lírai ént, s nem az egyén irányítja az eseményeket, a lírai én jellemzően materializálódik egyfajta áldozati szerepben. Nem hiába vetette el a naturalizmus a magánbeszédet, hiszen lélektani szempontból csak dramaturgiailag felfokozott lelkiállapotban válhat hitelessé. A patetizmus mellett azonban az egész ciklust belengő, és a címválasztásban is tükröződő melankolikus hangvétel, s némi cinizmus, önironia fel-felvillantása is jellemző a kötet hangvételére.

Amikor kezembe vettem Kupcsulik Ágnes kötetét és elolvastam a címet,

legelőször az jutott eszembe, mintegy asszociatív módon, hogy szinte minden asszony ismerősöm arról panaszkodik – ha van férje, ha nincs –, hogy magában beszél. Ez a magában való beszélés (kibeszélés) jelenik meg Kupcsulik Ágnes életszagú lírájában. Nincsenek meghökkentő metaforák, hasonlatok vagy alakza-

tok, sem csattanószerű zárlat, a mindennapok szürke világából kibontakozó, érzésekkel telített költői képekkel találkozunk, néhol meghökkentő, őszinte vallomásokkal, játékos szófordulatokkal, s a központozás elhagyása nélkül is tisztán érzékelhető a költői szándék.

A szerző legszemélyesebb élményein keresztül tudja érzékeltetni az általánost, s az olvasó akár magára is ismerhetne, ízlelgetvén sorait. „mit fizetek / pontosan tudom... kihullott kezemből a porcelán / egy napon / zsírcsepp a mosogatólében / éveim / vasalt napjaim közt / teszem a dolgom” (*kockázat nélkül*)

Egy olyan típusú személyiség képe rajzolódik ki előttünk, aki tisztában van azzal, hogy hiába van körülötte a család, problémáival magára marad. Ezek a problémák pedig általánosak, sokszor profának, hétköznapiak, hiszen bárkivel, bármikor megtörténhet, hogy kétségbe ejti egy fészekből kiesett madárfióka látványa, hogy mosogatni kell, beteg édesanyját ápolja, vagy sokévnnyi házasság után elhidegül a férjétől.

„tizenhat évig gyűlöltelek... most a tizenhetedikben / a nap gyomorforgató szagokkal kelteget / unokáiddal egy apró szobára ítélt édesanyád topog / topog a lábszárán leomló vartyogó halomban... fürdőkádba hajolva számolok / mosóporthintőportveszekhamaradpénzemkenyerettejet / szökik a szerelem / könyékig sárga lében” (*bomlástermékek*)

Semmi kimódoltság, leírás, a'la nature, olykor naturalisztikusan, olykor pedig egy kis asszonyi bájjal, modorosággal fűszerezve. Néhol azonban megdöbentő az őszintesége. „mindennap / fél hétkor elém áll / arcomba fésülködik... rongyot fog / fényesre pucolja ábrázatom / rávillantom mosolyom / csak nehogy leköpködjön megint / lenyeleti velem keserű ráncait... de egy napon / ha összetör is átmenthetőnek hitt lényegemig / arcába öklendem emészthetetlen fertelmeimet” (*reggel*)

Kupcsulik Ágnes legutóbbi felolvasóestjén tiltakozott a nőművészet – véleménye szerint pejoratív tartalmakat hordozó – jelző ellen, mellyel alkotásait egyfajta nem-béli kategóriába próbálták tuszkolni. Ennek ellenére munkássága teljes egészében magában hordozza nőiségét, asszonyi mivoltából eredeztethető sajátos vonásait. Személyiségének kettőssége folyamatosan átszővi az alkotó líráját, aki szinte meghasonlik szerepei között, egyszerre kíván teljes jogú költő és jó háziasszony lenni. Költészetében szenzitív módon ragadja meg a mindennapi élet jelentéktelennek tűnő, az élet szempontjából mégis fontos pillanatait.

„Rá kell érní, fájni”, vallja a költő, aki mer olyan szófordulatokkal élni, melyeket mások kiiktattak eszköztárukból, a többdimenziós alkalmazási felületen való lecsapódás által eredményezett, elcsépeltnék hangzó rezonanciák (utó-

zöngék/utánérzések) miatt. „Én nem az éteriből teremtek, hanem az anyagiból. Csak húsból, porból, piszokból tudok teremteni” – vallja. Poézisét a mindennapi élet táplálja, a tradicionális női szerepeket akarja színre vinni.

A szerző nézőpontja, attitűdje teljesen konkrét: önmaga origója; az általa kifejezett tartalmak pedig hozzásegítenek az emberi sorsok bizonyos mozzanatainak a befogadásához. A gondolatfoszlányok mögött sejteni lehet az anyát, a férjet, a szeretőt, középpontban azonban az *én* áll, az asszony, aki oly' sokszor kénytelen hallgatni, hogy egyszer csak beszélni akar, beszélni önmagáról, előlép a paravánok mögül. „nem szabad hinnetek hogy beteg vagyok / csak szükségem van egy kis pihenésre / habos fürdőt veszek / testemet illatos kenőcsökkel kényeztetem / bepelenkázom a lelkem tiszta leszek és gyönyörű / olyan gyönyörű / hogy rám mosolyogtok / mosolyotokkal fényesre törölöm rosszatlító szemem / és édesen gügyögök megint” (*csak fáradság*)

Kupcsulik Ágnes lírája nem túlságosan sokrétű, ami témaválasztását illeti; minden egyetlen motívumnak van alávetve, a fátyol fellebbentetésének (fátyolos leleplezésnek), ám szándékára már címválasztásával is felhívja a figyelmet. Sokat feltár önmagából, hibáiból, gondolataiból és erényeiből, kötetét olvasva mégsem támadt az az érzésem, hogy közelebb jutottam volna személyiségéhez. A szerző tehát meztelenül, egyben állig begombolkozva áll olvasója elé. A tér általános, az idő állandóságot sugall, annak ellenére, hogy a szerző sejteni az elmúlás közeledését. „te is óraszám ültél a fotelben / csak a muszáj lökött nagy ritkán odébb / *de az még igen* / tehát nem voltál teljesen reménytelen eset... összekapodom arcom szétszórt darabjait / ja és hozz egy jó

vastag talpú papucsot nekem / nem kérem ingyen / csak ne kelljen folyton csupasz lábbal / átgázolnom az emlékek alattomos szilánkjain / vagy söpörd ki / azt is / megfizetem" (*van kiút van bizonyosan*)

Mindez óhatatlanul a lírai eszköztár beszűkülését eredményezi. A beszűkülés csík-szegmense ugyanakkor szférájában elmélyülést jelent, Kupcsulik Ágnes elénk tárta a hétköznapi létezés problémáit, a női szerepek árnyaltságát, differenciáltságát, ha úgy tetszik, nyomasztó mivoltát, terheit. Azzal, hogy kimondja, amit éreztetni kellene, közvetlenül reflektáló magatartásmódot alakít ki olvasójában, a hiány közvetlenül érzékelhetővé válik. Az általa kifejelesztett, egységes, egyéni beszédmód éppen ezért fölzaklató.

A kötet három részből áll. Az *éjféli betolakodókban* a szerző a természethez és a családhoz való viszonyát tárja elénk. A *kockázat nélkül* ciklus darabjait nem tartalmi, inkább formai kitételek kötik össze: hagyományos képversekkel,

szójátékokkal találkozhat itt az olvasó. A *van kiút van bizonyosan* pedig Kupcsulik Ágnes visszafogott szerelmi lírájába enged bepillantást. Ez a melankolikus, félnk és félelmekkel áthatott szerelmi líra konokul összekapcsolódik a *nincs*, az elmúlás képzetével. A szerző nem rajong, nem mámoros, ritkán erotikus, inkább valamiféle fásult nőiességet tár fel, rezignált, olykor beletörődő, olykor cinikus felhangokkal. „jó este volt / és mi / és nemszerettük egymást / észre sem vetted pedig" (*csak sírnom kellett volna*)

A ciklus egyes darabjai mozaikként kapcsolódnak egymáshoz, így adva egy képet. Ez a kép hiteles, egyszerű, emberi, és a kötet címadó versében, amely egyben a kötet záróakkordja is, elkomorul. „míg elsétálok szálegyenesen a kettős fasonon létezni... az elszánt postásokért / hogy kézbesítsék az üzenetet a névtelennek / ki önmagával levelez" (*egy asszony monológja*)

(*Palócföld Könyvek, Salgótarján, 2007*)

Földi Péter: *Asszonyének III.* (1990)